

Val. (Morella, Forcall, les Coves, Sueca, *potakári* St. Jordi, Canet lo Roig, Vallès de la Costera); des del Benicadell cap al Sud, avui almenys, se sent més aviat *botekári* (Tavernes de Valldigna) o *botikári* (La Vila Joiosa, Monòver), manllevats o coincidents amb el castellà (1961-63).

Botija, botijós, bòtil, botilada, botilla, botiller, botilleria, botillós, V. *bot* *Bòtima, botimada*, V. *badana, batan* **Botimaga*, V. *bolomaga* *Botina*, V. *10* *bot* *Botiner*, V. *botí, bola* *Botinflar, -flat*, V. *botir* *Botir* 'botar, ser rebotit', V. *botar*

BOTIR-SE, 'inflar-se fins a posar-se tibant' i BOTIT 'inflat així', mots d'ús molt estès en el Principat i sobretot a les terres del Nord-est de la llengua, derivats de BOT (com *embotir, botijarra, botinflar*), amb el sentit d'omplir com un bot. □ 1.ª doc.: escr Renaix.

Es tracta de mots bastant usats en els millors escriptors moderns, força més del que donen a entendre els diccs. —fets sovint per gent del Migjorn de la llengua, o que es guien en bona part pels mots afins i amb parentela en llatí, castellà, francès, etc.—; solament això pot explicar que no figurin ni a les últimes edicions de diccionaris com Lab. o Bulbena, i que el primer lexicògraf que els inclou, Aguiló, els doni només com a mots de l'Empordà, i sols *botir-se; botit*, amb les frases *la galta se li boteix, se li ha botit*; en realitat no són d'ús menys general a tota la zona Rosselló-Cerdanya-Berguedà-Osona-Gironès-La Selva, però pertanyen també al lèxic d'escriptors d'altres zones orientals i fins amb llenguatge més aviat barceloní o tarragoní; en tot cas són mots indispensables en la llengua literària si volem reemplaçar, amb plena força expressiva i bona equivalència, mots com el fr. *gonflé*, cast. *inflado* (en tant que distingit d'*hinchado*) i *hinchido*, i molts usos dels angl. *swollen, inflated, high-blown, bloated*.

Convé reparar així mateix en l'ús especialment pastotil o veterinari, *botit* «atacat del mal d'enflitja o inflor» (dit *botidura*): J. Amades el localitza a La Jonquera, Ripoll, Rupit, Merlès, Vallcebre, Grus (BDC XIX, 98, 99), però certament s'estén força més a Ponent: a Arcavell, entre la Seu i Andorra, m'explicaven que quan la vaca està *botida* «amb un feixet de manxiules (marxivols) la truquen i 's guareix» (1936).

Sigui en el sentit estricto o en el fig. 'molt irritat, manifestant el disgust en la cara', el llegim en els millors escriptors: «la veu ab què eren dades les ordres no admetia rèplica: lo masover eixí mig *botit*», N. Oller, *Vilaniu*, 218; «encara no havien girat l'esquena que la recaça de no haver-s'ho dit tot *es botia* en llurs ànimes, com les aigües en una resclosa», Coromines, *Llàgr. St. Llorenç* (IV, III, iv, 297); «el cigne, amb els ulls *botits* de llàgrimes, neda sobre les aigües de l'estany», id. (trad. de *Vikramórvaç*, acte IV); «tenia les galtes *botides*, el nas aixafat», J. Ruyra, *Pinya de Rosa* I, 19s. Força menys freqüent i probablement secundari, però útil i usual també és l'ús

transitiu¹ «va alzinar-se tant com pogué, alçant el cap, *botint* el pit i estirant les cames», Ruyra, *La Parada*, 28; per a d'altres usos rossellonesos i camprodonins, veg. el que hem dit s. v. *BOTAS*.

En el Ross. no solament s'usa *botit* en sentits com aquests sinó també —cosa ja més comarcal— *botat*: Saisset usava aquell i potser més aquest: «tenes una varice: / tenes, a per la cama, un quelcom de *botat* / que te pot impedir de fer marxés ben llargues», «la dona --- fira .l nin de tres clatellades --- el nin tot *botat* de malici, / 'gafa .l gos i ---» (*Perpiny.*, 43, 46); *botat com un galapat* (Grandó, *Misc. Fabra*, 183); al Barcarès m'explicaven que «lo carròs és un gènere d'anguila que té el cap *botat* i la boca ampla» (1960).²

DERIV.: +*Botidura* 'enflitja, mal del bestiar botit' (veg. supra). *Botiró* 'gras, botat i petitó' («noi massa gros, botijo», 1868, *SLitCosta; AlcM*; el *DAG.* el recull de Centelles i després l'ha usat Esprui), i és especialment un 'manyoc de cucs usat per pescar anguilles' (Vilacolum, 1958, i ja empor. en *DAG.*), semblant a l'ormeig anomenat *botera* o *potera* a la Costa de Llevant (per a la pesca de pops i calamars, veg. el gravat d'*AlcM* i *BDC* XIV).³ Cf. el que n'he dit supra (*BOT*).

Embotir i el reflexiu *embotir-se* 'omplir quelcom de gom a gom, farcir-ho fins a posar tibant l'embolcall, recalcar fins a fer-ho sortir en relleu' [Alart, *RLR* VII, 54; 1306]:⁴ ha tingut ja antiga i especial aplicació a treballs d'art aplicat a construcció o de repujat d'art sumptuari: en l'*InuLC* n'hi ha ja en l'accepció «en relleu» una quinzena de cites en docs. des de 1306 a 1424: «las armas de --- Fernando VI, quedan esculpidas y *embutidas* fora, sobre de l'arcada del mig del pòrtic», «lo frontis del cor és tot de marbres grocs, com pedras *embutidas*, y sobre de estas, jaspes blancs ab figuras de relleu --- de Sta. Eulàlia», fi S. XVIII, Maldà, *Excursions*, pp. 32, 10; 'omplir de gom a gom': «curumullar, *embutir* o recalcar: confercio; mesura pitjada ---», 1575, OPou, *ThPu.*, 326.

«Per sant Pau --- haurieu de veure el carrer Nou *embotit* de la gran gentada, que no s'hi pot passar»; «estaven resolts a estabornir la ciutat des del primer xoc; la multitud *es va embotir* en les portes, els xiscles, els rences, els ais dels que havien caigut ---», Coromines (*Di. i Rec.* II, *L'Aplec de St. Pau*, § 4; *Prometeu*, pròleg, p. 16), i 'reinflar': «la pell és arugada, els cabells són blancs, les orelles i el nas, carnosos, i en les conques dels ulls els anys han *embotit* els rebrecs de la pell» (id., *L'Avi dels Mussols*, v, 154).

Esser embotida e entallada i retre embotides de tela e de cotó ja figuren en Llull (*Cont.*, 337), en el *Somni* de B. Metge (III) i en força textos medievals: «un crucífic molt gran, entallat e *embutit* molt noblement --- ymage entayllada e *embotida*», Llull (*Blang.* II, 185.4, 186.7); «quandam cuppam argenti cum copone --- octo figure serpentine *embutides*» a. 1313 (Finke, *Acta Ar.* III, 245); *Spill*, v. 8110; *embotir* 'allegar molt' (textos d'autors, etc.), Gaçull (*Somni de JJoan*, *AlcM*, § 3a; *embusts* en *Viudes e donzelles*;